

תלמוד ב

מסכת קידושין

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	עיון	—	(12x4)	—	48 נקודות
פרק שני	—	בקיאות	—	(9x4)	—	36 נקודות
פרק שלישי	—	קטע שלא נלמד	—	(4x4)	—	16 נקודות
				סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – עיון (48 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 1-5 (לכל שאלה – 12 נקודות).

קניין אגב

1. א. "והלכתא צבורים לא בעינן אגב וקני בעינן".

(1) העתק את דברי הגמרא המצוטטים, פסק אותם והסבר אותם.

(2) כיצד הגמרא מוכיחה את המסקנה "לא בעינן צבורים בה"?

(6 נקודות)

ב. הראב"ד כתב בהשגותיו על משנה תורה לרמב"ם:

"אמר אברהם: זה ההפרש שכתב [רמב"ם] בין צבורין לשאינן צבורין, אינו מחוור,

דשמעתא לא מיחזיא. אלא לעולם אגב וקני בעינן אפילו בצבורין בה".

רבי יוסף קארו, בפירושו "כסף משנה", ביאר את שיטת הרמב"ם:

"הטעם הוא דנחי דכשאינן צבורין צריך לומר אגב להודיע שעם הקרקע הוא מקנה

אותן מטלטלין, אבל כשהם צבורים בתוכו אין צריך לדיבורו".

(1) מהו המקרה שבו חולק הראב"ד על הרמב"ם, וכיצד הוא מבסס את דבריו על פי

הסוגיה?

(2) הסבר את סברת הרמב"ם, לפי הביאור של ה"כסף משנה".

(6 נקודות)

קניין חליפין

2. א. משנה: "כל הנעשה דמים באחר, כיוון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו".

(1) הסבר את שני הפירושים בגמרא לדברי המשנה האלה.

(2) לפי כל אחד מהפירושים, הסבר את הסיפא של המשנה: "כיצד? החליף שור בפרה...".

(6 נקודות)

ב. הרב אברהם דובער כהנא שפירא פסק בשו"ת "דבר אברהם":

"נמצא ד[קניין] סיטומתא באתרא דנהיגי לאו קניין חדש הוא, אלא היינו חליפין

ממש. וכשם שחליפין דאורייתא – הכי נמי סיטומתא דאורייתא, והוא יסוד לכל

מנהגי התגרין דהוו קניינים דאורייתא".

(1) הסבר מהו "קניין סיטומתא", והבא דוגמה לקניין זה ממה שנהוג כיום.

(2) מדוע יש לקניין סיטומתא מעמד של קניין דאורייתא? בתשובתך היעזר בתיאור

תהליך ההתגבשות של קניין חליפין.

(6 נקודות)

3. כיבוד הורים — קיום מצווה בניגוד לרצון ההורים

עיינ בתוספות ד"ה "רב יהודה אומר משל בן".

א. התוספות דנים במצב שבו נזדמנו לאדם מצוות כיבוד אב, אבדת עצמו ואבדת חברו.

(1) לפי ר"י (רבנו יצחק), למאן דאמר בגמרא "משל בן" נוצר מצב שבו אי־אפשר להכריע

בקדימות בין אבדת עצמו, אבדת חברו וכבוד אביו.

הסבר מדוע אי־אפשר להכריע בין שלוש המשימות.

(2) כיצד מכריע ר"י במקרה זה? כתוב את נימוקו.

(6 נקודות)

ב. בהמשך הסוגיה כתוב: "שאלו את רבי אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם... ואינו

מכלימו".

הסבר מדוע פסיקת ר"י בתוספות סותרת לכאורה את דברי רבי אליעזר, והסבר כיצד

מיישבים תוספות את הסתירה. (4 נקודות)

ג. הרב יוסף קולון (מהרי"ק) פסק שאין כוח ביד האב למחות ביד בנו שלא יישא אישה הגונה

שהוא רוצה בה.

כתוב נימוק אחד לפסיקתו של הרב יוסף קולון. (2 נקודות)

4. כבוד תלמיד חכם וכבוד רבו

א. "הרב שמחל על כבודו... רבא משקי בי הלולא דבריה...".

(1) מדוע לדעת רבא, רב שמחל על כבודו — כבודו מחול? היעזר ברש"י.

(2) הרמב"ם פסק: "הרב המובהק... חייב התלמיד להדרו ואפילו בשעה שמחל".

על פי דברי הרמב"ם האלה, הסביר הרב יצחק זאב סולובייצ'יק (הגרי"ז) מדוע

הקפיד רבא על מי שלא קם מפניו. כתוב את הסברו.

(7 נקודות)

ב. הסבר את פירושו של תנא קמא ואת פירושו של איסי בן יהודה לפסוק "מפני שיבה תקום".

היעזר ברש"י.

(5 נקודות)

5. ייחוד

"אמר רב: מלקין על ייחוד, ואין אוסרין על הייחוד".

עיינ ברש"י ד"ה "מלקין על הייחוד" ובתוספות ד"ה "מלקין על הייחוד" עד המילים "ולאסרה לכהן משום זונה".

א. (1) באיזה מקרה מלקין על ייחוד, לדברי רב, ומהי "מכת מרדות"?

(2) כיצד מוכיחים תוספות מדברי הגמרא את פירוש רש"י?

(4 נקודות)

ב. "אמר רב... ואין אוסרין על הייחוד".

הסבר את מחלוקת רש"י ותוספות בפירוש דברים אלה של רב. בתשובתך הסבר מדוע

תוספות לא מקבלים את הפירוש של רש"י. (4 נקודות)

ג. הרב משה פיינשטיין כתב:

"בפתח פתוח לרשות הרבים כבר ביארתי, דאפילו נעולה הדלת כדרך כל הדלתות...".

הרב פיינשטיין מבחין בין מצב נפוץ שבו מותר ייחוד כשהדלת נעולה, למצב שבו ייחוד

כזה אסור.

נמק את ההבדל ההלכתי בין שני המצבים. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

פרק שני — בקיאות (36 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 6-10 (לכל שאלה — 9 נקודות).

6. "האשה נקנית..."

א. חז"ל לומדים משני פסוקים בתורה שאישה נקנית בכסף.

כתוב את שני הפסוקים, והסבר את אופן הלימוד בכל אחד מהם. (6 נקודות)

ב. באיזה קניין אישה לא מתקדשת לכל הדעות? נמק. (3 נקודות)

7. "מכאן אמרו אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם".

עיין בתוספות ד"ה "אין בעלי אומניות רשאים".

א. הסבר את שני פירושי התוספות לדברי הגמרא. בתשובתך התייחס למילים המודגשות בציטוט.

(6 נקודות)

ב. הסבר מה החיסרון בכל אחד משני פירושי התוספות. (3 נקודות)

8. "תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין

בחוצה לארץ... והוא הדין לערלה בשתיים".

א. מה הן שלוש המצוות? הסבר כל אחת מהן. (3 נקודות)

ב. (1) הסבר את המילים "לערלה בשתיים", ופרט מה הן ה"שתיים".

(2) מה לומד ר' שמעון מחדש על ערלה? הסבר את דרך הלימוד.

(6 נקודות)

9. "שלוחו של אדם כמותו"

א. הגמרא לומדת למסקנה משני פסוקים בתורה ש"שלוחו של אדם כמותו".

כתוב את הנושאים של שני הפסוקים. (2 נקודות)

ב. בשני מצבים אין שלוחו של אדם כמותו.

כתוב את שני המצבים ואת הנימוק בכל מצב. (7 נקודות)

10. מושגים

הסבר בקצרה שלושה מהמושגים והמשפטים א-ה (לכל מושג או משפט — 3 נקודות).

א. וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם

ב. פרוסבול (פרוזבול)

ג. אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט

ד. יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם

ה. סקבא דשתא ריגלא

פרק שלישי — קטע שלא נלמד (16 נקודות)

לפניך סוגיה ממסכת בבא קמא.

למד אותה, וענה על השאלות שאחריה לפי ההוראות.

הכונס פרק ששי בבא קמא נט: - ס.

מתני' המביא את העצים חייב. דאי לאו אחרון קמא לא ענינ מדרי:
ליהוי כוורה. דחייב משום מלאכה בשבת אע"פ שהרום
מסייעמו כשהוא מגביה הסנאה ברחם שקורין פלי"א: **מלך אסר.**
ללא אהני איהו: כגון שליבה ברום מלויה. כשמתחיל ללבוש לא

מתני' ה"השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בריני אדם וחייב
בריני שמים ה"שלח ביד פקח הפקח חייב י'אחד הביא את האור ואחד הביא את
העצים המביא את העצים חייב י'אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור
המביא את האור חייב י'בא אחר וליבה המלבה חייב ליבתה הרום כולן פטורין:

ת"ר א"ליבה ולבתה
הרום אם יש בלבויו כדי ללבותה חייב ואם
לאו פטור אמאי ליהוי כוורה ורום מסייעתו
אמר אבוי הכא במאי עסקין כגון שליבה
מצד אחד ולבתו הרום מצד אחר רבא אמר
כגון שליבה ברום מצויה ולבתו הרום ברום
שאינה מצויה ר' זירא אמר כגון דצמרה
צמורי רב אשי אמר י'כי אמרין זורה
ורוה מסייעתו ה"מ לענין שבת י'דמלאכת
מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא
בעלמא הוא וגרמא בנוקין פטור:

היתה הרום נוספת בחזקה ולא היה
מצעיר בכך ובאמת רוח שאינה מצויה
ולגתו דמילתא ללא סליק אדעתא
הוא. אכל זורה לענין שבת קני לה
ברוה מלויה ולהכי איכותין: **למרה**
למורי. לשון אישתא למירתא
(שבת דף קו.) חמימות. כלומר שלא
נפח ממש אלא כנשימה בדרך המחמם
כנשימתו את ידיו דאין זה ליבוי כלל:
מלאכת מחשבת. מתקיימה מחשבתו
דניחא ליה ברום מסייעתו:

"זורה" — זורק את הדגן לאוויר כדי שהרוח תעיק את הפסולת.

עליך לענות על ארבע שאלות: על שאלה 12 – חובה, ועל שלוש מהשאלות 11, 13, 14, 15.
(לכל שאלה – 4 נקודות)

11. "אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור" – מדוע במקרה זה דווקא "המביא את האור חייב"?

12. שאלת חובה

"אמאי ליהוי כזורה ורוח מסייעתו".

הסבר את קושיית הגמרא.

13. "רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה".

לפי רבא, מדוע "המלבה אש" במשנתנו פטור, ואילו הזורה בשבת חייב?

14. מה המשותף לתירוצים של אביי, רבא ורבי זירא לעומת הסברו של רב אשי?

15. לפי רב אשי, מהו ההבדל העקרוני בין מלאכת זורה בשבת ובין המלבה אש בסיוע הרוח והזיק?
בתשובתך הסבר בלשונך את המושג "מלאכת מחשבת".

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך